

Wiadomości Numizmatyczne, R. LXI, 2017, z. 1–2 (203–204)

BARBARA BUTENT-STEFANIAK

MONETY Z WYKOPALISK ARCHEOLOGICZNYCH W RYCZYNIĘ, GM. OŁAWA, WOJ. DOLNOŚLĄSKIE

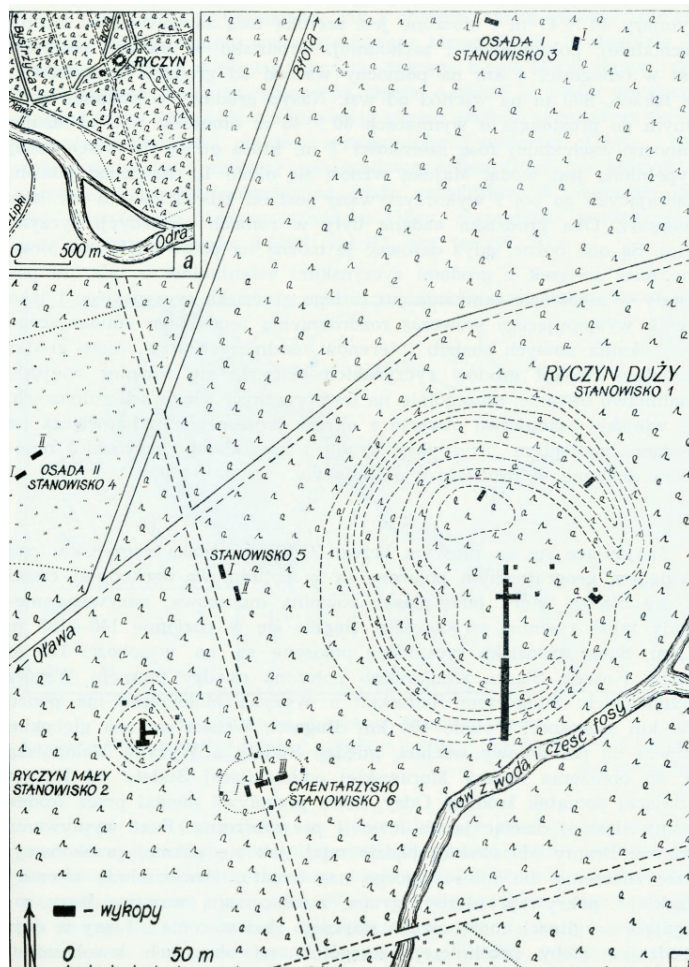
ABSTRAKT: W artykule przedstawiono znaleziska monet pochodzące z kompleksu osadniczego zlokalizowanego w miejscowości Ryczyn, gm. Oława, pow. oławski. Z grodu pochodzi 21 monet datowanych od pierwszej połowy XI do końca XII w., wśród nich dziewięć denarów krzyżowych, dwa denary Bolesława II Śmiałego, jeden Władysława II Wygnańca, sześć monet Bolesława IV Kędzierzawego oraz trzy nieokreślone fragmenty. Na terenie cmentarzyska odnaleziono 38 monet, m.in. denar krzyżowy z 2. połowy XI w., siedem brak-teatów datowanych na XIV i XV w., a także 24 halerze śląskie pochodzące z okresu od XIV do początków XVI w.

Wczesnośredniowieczne grodziska ryczyńskie położone są w południowo-wschodniej części Śląska, na nizinie zwanej Równiną Wrocławską, na prawym brzegu Odry, w pobliżu wsi Bystrzyca Oławska. Ryczyn był zawsze postrzegany jako jeden z ważniejszych grodów państwa wczesnopiastowskiego na Śląsku. Ze średniowiecznych źródeł pisanych znany jest jako *Trecen*, *Rechen*, *Retzen* lub *Recen*. Najstarsza wzmianka o tym grodzie pojawia się w kronice Kosmasa w 1093 roku oraz w innych, młodszych dokumentach, zwłaszcza bullach papieskich. W XIII wieku Ryczyn był jednym z ważniejszych grodów kasztelańskich państwa Piastów na Śląsku, gdzie strzegł przeprawy przez Odrę. Tradycja natomiast wiązała to miejsce z siedzibą biskupów wrocławskich w latach trzydziestych XI wieku, w okresie rebelii pogańskiej¹.

Na kompleks osadniczy określanej nazwą Ryczyn składają się następujące obiekty: stanowisko nr 1 — grodzisko pierścieniowate; stanowisko nr 2 — gródek

¹ Moździoch, Przysiężna-Pizarska 2008; Przysiężna-Pizarska 2010.

stożkowaty; stanowiska nr 3, nr 4, nr 5 — otwarte osady wczesnośredniowieczne i średniowieczne; stanowisko nr 6 — cmentarzysko wczesnośredniowieczne, w obrębie którego zachowały się także relikty kościoła, funkcjonującego od XI do XV wieku (ryc. 1). Dzisiaj teren ten stanowi rezerwat przyrodniczo-archeologiczny, położony w centrum lasów nadodrzańskich w obrębie Nadleśnictwa Oława.

Ryc. 1. Ryczyn, gm. Oława. Mapa rozmieszczenia stanowisk archeologicznych (wg M. Przysiężna-Pizarska 2010, s. 44)

Pierwsze wykopaliska archeologiczne w tym miejscu — to także pierwsze wykopaliska w ogóle na ziemiach polskich — przeprowadził książę brzeski Ludwik I w 1390 roku, poszukując grobów dawnych biskupów. W XVIII wieku uczniowie gimnazjum brzeskiego odbywali tam naukowe wycieczki i pro-

wadzili prace wykopaliskowe. Amatorskie badania wykopaliskowe z 1891 roku odsłoniły fragmenty kamienne kościoła oraz pozostałości grobów ciałopalnych i szkieletowych. Kolejne prace sporadycznie powtarzały się aż do 1945 roku. Efektem tych badań był zbiór różnorodnych zabytków, głównie naczyń wczesnośredniowiecznych².

Systematyczne badania wykopaliskowe na obszarze grodzisk ryczyńskich przeprowadziło w latach 1958–1962 Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu, pod kierownictwem dra Janusza Kramarka. Prace ponownie zostały wznowione przez Instytut Archeologii i Etnologii PAN we Wrocławiu w 2004 roku i kontynuowane do 2008 roku, przez cztery sezony badawcze, przez prof. Sławomira Moździocha oraz dr Aleksandrę Przysiężną-Pizarską. Badaniami objęto trzy stanowiska: gród (stanowisko 1), cmentarzysko (stanowisko 6) oraz gródek stożkowaty (stanowisko 2). Wyniki prac wykopaliskowych pozwoliły stwierdzić, że gród został zbudowany już w drugiej połowie X wieku (ok. 983/984 roku — według dat dendrochronologicznych), a ślady jego dalszego użytkowania sięgają co najmniej XIII wieku. W jego obrębie natrafiono m.in. na groby ciałopalne, pogańskie depozyty kultowe, przedchrześcijańskie miejsca palenia zmarłych oraz różnorodne obiekty kultowe o nieznanym przeznaczeniu, towarzyszące obrzędowi pogrzebowym³.

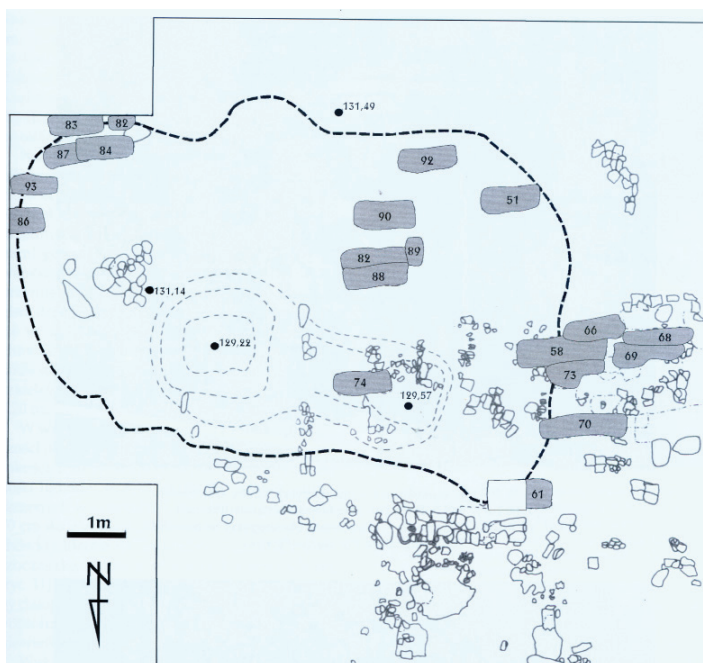
W obrębie cmentarzyska ryczyńskiego (stanowisko 6), oddalonego ok. 80 m od grodziska, odkryto ponad 120 grobów ciałopalnych i szkieletowych oraz zniszczone fragmenty kościoła murowanego z XIV–XV wieku, a także starszej, drewnianej świątyni z XI wieku, posadowionej prawdopodobnie na pierwotnej, jeszcze pogańskiej (ryc. 2). Odsłonięto również wyraźne pozostałości dawnego wykopu ks. Ludwika Brzeskiego z 1390 roku. Ślady zniszczenia i spalenia kościoła oraz cmentarza przykościelnego wiązane są z najazdem wojsk króla Kazimierza Jagiellończyka w 1474 roku⁴, choć należałoby dodać, że w świetle odnalezionych monet — pochodzących nawet z początku XVI wieku — wydaje się, że cmentarzysko i kościół musiały funkcjonować nieco dłużej, przynajmniej o kilkadziesiąt lat. Natomiast początki ryczyńskiej nekropolii sięgają najpewniej jeszcze końca X stulecia.

Na terenie grodu i cmentarzyska w obrębie przebadanego terenu, zarówno w obiektach, jak i w warstwie kulturowej, odkryto łącznie 58 monet oraz jedno nieudolne fałszerstwo w postaci miedzianej blaszki monetopodobnej. Numizmaty te są datowane od drugiej ćwierci XI stulecia do początków XVI wieku.

² Moździoch, Przysiężna-Pizarska 2008, s. 235–237.

³ Moździoch, Przysiężna-Pizarska 2008, s. 238–244; Przysiężna-Pizarska 2010, s. 45–53, 61–63.

⁴ Moździoch, Przysiężna-Pizarska 2008, s. 247.

Ryc. 2. Ryczyn, gm. i pow. Oława, stanowisko 6. Plan wykopu XII z zaznaczonym zasięgiem wykopu Ludwika Brzeskiego (wg S. Możdziej, M. Przysiężna-Pizarska 2008, s. 245)

MONETY Z GRODU (stanowisko 1)

Z obszaru grodziska pierścieniowatego pochodzi 21 monet wybitych w okresie wczesnego średniowiecza, od pierwszej połowy XI do końca XII wieku (tabela 1). Wystąpiły zarówno w grobach, jaki i w innych obiektach związanych z ciałopalnymi obrzędami pogrzebowymi, a także w warstwach poza obiektami, np. denar Władysława Wygnańca, wybity ok. 1140–1142 roku, pojawił się w warstwie niwelacyjnej, zasypującej starsze konstrukcje z X i XI wieku. Najwięcej monet odkryto w obrębie wykopu czwartego, w obiekcie nr 3 — kurhanie ciałopalnym. Większość z nich jest bardzo źle zachowana; są przepalone, pokruszone, spatynowane i ogólnie bardzo słabo czytelne. Wśród nich wyróżniono dziewięć denarów krzyżowych wybitych w okresie od drugiej ćwierci XI wieku (najstarsza jest krzyżówka typu CNP V, 599–606), aż po przełom XI/XII wieku (najmłodszy denar krzyżowy typu CNP VIII)⁵. Ten ostatni egzemplarz wyróżnia się szczególnie dobrym stanem zachowania — jest to piękny denar wrocławski typu CNP VIII, 1008 z „główką” (zob. Aneks, poz. 8). Pozostałe krzyżówki należą do pospolitych typów CNP VI i VII. Typ VI z krzyżem kawalerskim liczy trzy egzemplarze, datowane na drugą połowę XI wieku; jeden z nich, wykonany z miedzi, jest

⁵ Wszystkie denary krzyżowe określono wg: Gumowski 1939.

niewątpliwie fałszywy. Typ VII (z pastorałem) reprezentują dwie monety, wybite również w drugiej połowie XI wieku, najprawdopodobniej po 1075 roku. Sytuacja ta potwierdza obserwacje poczynione dla innych numizmatycznych znalezisk archeologicznych na Śląsku z drugiej połowy XI wieku, gdzie wśród krzyżówek dominuje typ VI, mniej jest egzemplarzy typu V i VII, a najmniej typu VIII⁶.

Wśród pozostałych monet odkrytych na grodzisku ryczyńskim zidentyfikowano emisje kilku książąt piastowskich: dwa denary Bolesława II Śmiałego (1058–1079/80) z okresu książęcego, jeden denar Władysława II Wygnańca (1138–1146) (zob. Aneks, poz. 12) oraz sześć monet Bolesława IV Kędzierzawego (1146–1173). Wszystkie wymienione egzemplarze zostały wybite w mennicy krakowskiej⁷. Oprócz nich wystąpił jeden nieokreślony ułamek datowany ogólnie na drugą połowę XII wieku (prawdopodobnie jest to denar przypisywany emisji księcia Bolesława Kędzierzawego ok. 1170–1172 roku lub Konrada Płatoniego w latach siedemdziesiątych lub osiemdziesiątych XII wieku)⁸ oraz fragmenty dwóch nieczytelnych i bardzo zniszczonych monet razem zlepionych. Spośród wszystkich odkrytych na grodzie monet uwagę zwraca zespół złożony z sześciu sklejonych razem, przepalonych denarów Bolesława Kędzierzawego, typu rycerz z proporcem oraz z dwoma książętami za stołem (zob. Aneks, poz. 13–18), wybitych w latach ok. 1152–1157⁹, a odnalezionych w obrębie kurhanu ciałopalnego.

Charakteryzując wszystkie odnalezione na grodzisku numizmaty należy stwierdzić, że jest to zwarty zespół monet wybitych od ok. 1025 roku do końca XII wieku, a co najmniej połowa z nich to monety polskie, wybite w latach ok. 1075–1175. Większość odkrytych denarów zapewne była związana z obiektami grobowymi bądź kultowymi, można zatem domniemywać o ich związku z pogańskimi obrzędami ku czci zmarłych.

Tabela 1

Monety z grodu	1. połowa XI w.	2. połowa XI w.	XII w.
CNP typ V	1	1	
CNP typ VI		3	
CNP typ VII		2	
CNP typ VIII		1	
CNP ?		1	
Denary Bolesława Śmiałego (1058–1079/80)		2	
Denary Władysława Wygnańca (1138–1146)			1
Denary Bolesława Kędzierzawego (1146–1173)			6
Nieokreślone			0+3
Razem: 21	1	10	7+3

⁶ Butent-Stefaniak, Malarczyk 2009, s. 211–220.

⁷ Suchodolski 1973, *passim*.

⁸ Książek i in. 2013, s. 24–26; Paszkiewicz 2012, s. 26.

⁹ Suchodolski 1973, s. 113–114, typ 2a; Książek i in. 2013, s. 19.

MONETY Z CMENTARZYSKA (stanowisko 6)

W obiektach odsłoniętych na terenie kościoła i cmentarzyska (stanowisko 6) zidentyfikowano 37 monet (tabela 2) oraz jedną nieregularnie okrągłą blaszkę miedzianą, stanowiącą nieudolne naśladownictwo monety. Na większość z nich natrafiono w obrębie kościoła (wykop XII, obiekt nr 56), zarówno w grobach szkieletowych, gdzie wystąpiły przede wszystkim w dłoniach zmarłych, jak i poza obiektami.

Najstarszą z odkrytych monet jest naśladownictwo denara krzyżowego typu CNP V, z krzyżem perełkowym typu młodszego, datowane na drugą połowę XI wieku. Pozostałe znaleziska z terenu cmentarzyska są już znacznie młodsze, a brak jest w ogóle monet z XII stulecia. Z wieku XIII–XIV oraz XIV–XV pochodzą trzy brakteaty śląskie oraz jeden pomorski (?). Pięknie zachowany brakteat zachodniopomorski (?), z wyobrażeniem rozety w obwódce promienistej (zob. Aneks, poz. 23), wybity został prawdopodobnie w latach ok. 1250–1325, być może w mennicy w Pyrzycach¹⁰. Fragment brakteatu śląskiego z początku XIV w. prawdopodobnie należy do mennictwa książąt opolskich lub bytomsko-kozielskich. Kolejne dwa nieznacznie uszkodzone egzemplarze guziczkowe z przedstawieniem gotyckiej, majuskułnej litery B, do której z boków dodano jedną lub dwie kule (zob. Aneks, poz. 25, 26), nie znajdują ścisłych analogii. Zbliżone, z podobnego kształtu literą B, ale bez dodatków, wiązane były z księstwem bytomsko-kozielskim, z księciem Mieszkiem (1313–1322)¹¹. Podobne brakteaty, ale z nieco odmiennej formy literą B, również bez dodatków, wystąpiły w Głogowie w ruinach kolegiaty i kościoła św. Mikołaja, gdzie zostały przypisane mennicy głogowskiej w czasach księcia Bolesława I (1406–1431)¹². B. Paszkiewicz datował te monety na pierwszą połowę XV wieku, ale uważa, że dokładne określenie śląskiej mennicy nie jest możliwe, a litera B jest najpewniej inicjałem któregoś z książąt¹³. Zbliżone brakteaty z literą B i trzema kulkami pochodzą z Kujaw, gdzie wiązane są z emisjami Kujaw Brzeskich w pierwszej połowie XIV wieku¹⁴. Monety z Ryczyna niewątpliwie są produktem którejś z mennic śląskich, a ich chronologia najprawdopodobniej mieści się w przedziale od pierwszej połowy XIV do początku wieku XV.

Kolejne cztery uszkodzone halerze brakteatowe reprezentują mennictwo księstwa opolskiego z XV wieku. Należą do dosyć powszechnie na Śląsku spotykanych typów z wyobrażeniem orła oraz pół krzyża i półorła (Fbg 483 i 485). Z kolei z mennicy w Świdnicy pochodzą dwa stosunkowo pospolite brakteaty

¹⁰ Dannenberg 1897, Taf. V:72-73. Moneta jest także zbliżona do śląskich brakteatów grupy lichyńskiej z XIII/XIV wieku, por. Paszkiewicz 2000, s. 39–42.

¹¹ Friedensburg 1931, poz. 507.

¹² Grochowska-Jasnos 2014, s. 26.

¹³ Paszkiewicz 2000, s. 270–271.

¹⁴ Paszkiewicz 2009, tabl. XII:E.8.1.

(fenigi miejskie) z przedstawieniem głowy dzika w prawo (Fbg 358), wybijane po 1341 roku¹⁵.

Spośród odkrytych na cmentarzysku monet najciekawszy i najliczniejszy jest niewątpliwie zbiór dwustronnych halerzy śląskich, liczący aż 26 egzemplarzy, wybitych w okresie od połowy XIV do początków XVI wieku. Wśród nich dominują emisje wrocławskie w liczbie 14 sztuk. Najstarsze z nich wybito za panowania Karola IV (1346–1378) w latach 1362–1378 oraz w ostatnim okresie panowania Wacława IV (1378–1419), ok. 1416–1422 roku. Monety te noszą wyobrażenia lwa czeskiego na awersie i Orła dolnośląskiego na rewersie w kilku odmiennych wariantach (Fbg 95 i 97). Kolejnych pięć halerzy reprezentuje wrocławskie mennictwo Zygmunta Luksemburskiego (1419–1437). Są to monety z głową św. Jana na awersie i lwem czeskim na rewersie (Fbg 99–101), a dwa najmłodsze halerze należą już do emisji Władysława II Jagiellończyka (1471–1516). Z tych ostatnich egzemplarz jednostronny, na którym wyraźnie widoczny jest ukoronowany inicjał króla *W* (tzw. halerz czarny), został wybity w Czechach, w mennicy w Kutnej Horze¹⁶. Najmłodszy halerz z prezentowanego zespołu pochodzi z mennicy we Wrocławiu i został wyemitowany przez Stany Śląskie w okresie rządów króla Władysława II Jagiellończyka, w latach 1511–1516¹⁷. Na awersie tej monety w obwódce perełkowej przedstawiono inicjał *W* (bez korony), na rewersie zaś znajduje się lew czeski (Fbg 127) (zob. Aneks, poz. 44).

Wśród pozostałych monet z cmentarzyska ryczyńskiego wyróżnia się grupa siedmiu halerzy miejskich Legnicy, z wyobrażeniem półpostaci św. Piotra z kluczem w prawej ręce i orłem dolnośląskim na rewersie, wybitych w pierwszej połowie XV wieku (Fbg 177). Inny, nieco uszkodzony egzemplarz reprezentuje mennictwo księstwa głogowskiego z tego samego okresu¹⁸ — na awersie monety widnieje szachownica, na rewersie zaś orzeł dolnośląski (Fbg 175).

Ponadto zidentyfikowano także halerz nyski biskupa Konrada Oleśnickiego (1417–1447) z tarczą herbową z trzema liliami i dwoma pierścieniami oraz orłem na rewersie (Fbg 443). Dwa ostatnie halerze to monety hrabstwa kłodzkiego z XV wieku, z okresu rządów Půty z Častolovic (1426–1435) — moneta z wyobrażeniem majuskulnej litery *g*, po bokach pierścienie (Fbg 463), na rewersie lew czeski (zob. Aneks, poz. 56). Drugi, jednostronny egzemplarz z przedstawieniem lwa czeskiego z literą *g* obok ogona, może być przypisany do Jerzego z Podiebrad (1458–1471) lub jego syna Henryka (1471–1498), przed 1485 rokiem (Fbg 467)¹⁹.

Charakteryzując cały zespół monet odkrytych na nekropolii w Ryczynie należy podkreślić, że znaczną część z nich znaleziono w bardzo dobrym stanie,

¹⁵ Garbaczewski 2002, nr 264.

¹⁶ Saurma-Jeltsch 1892, nr 186-187; Smolík 1971, s. 45–46, tabl. III:45.

¹⁷ Saurma-Jeltsch 1892, nr 34; Paszkiewicz 1999, s. 20–21.

¹⁸ Paszkiewicz 2001, s. 80.

¹⁹ Vorel 2012, s. 403–405.

niektóre prawie bez śladów używania, zwłaszcza halerze śląskie z XV wieku. Niemal wszystkie reprezentują nominały drobne i bardzo drobne monet obiegowych, pospolicie spotykane na Śląsku. Wyraźnie dominują monety z pierwszej połowy XV wieku (24 sztuki, co stanowi ok. 65% wszystkich monet z cmentarzyska). Obok zespołu monet śląskich z okresu od pierwszej połowy XIV wieku do początków XVI wieku (halerz Stanów Śląskich) mamy do czynienia jedynie z pojedynczymi znaleziskami spoza Śląska. Należy do nich brakteat pomorski (?) z XIII/XIV wieku oraz czeski halerz Władysława Jagiellończyka (1471–1516). Ponadto obok monet wystąpiła nieregularnie okrągła blaszka miedziana celowo porysowana, nieudolnie naśladowująca monetę (zob. Aneks, poz. 59).

Część z tych monet, znalezionych w obrębie kościoła, niewątpliwie można zaliczyć do kategorii zgub pochodzących z kolektki, bądź też ze skarbonki kościelnej. Inne egzemplarze można wiązać z wyposażeniem grobowym, jednakże w chwili obecnej, wobec braku dokładniejszych wyznaczników archeologicznych, nie jest możliwe dokładne określenie poszczególnych monet, co wynika w znacznej mierze z trudności w przypisaniu poszczególnych zabytków do zniszczonych i przemieszanych szkieletów. Można wyrazić nadzieję, że archeolodzy wkrótce dokładnie opracują ten materiał i uzyskamy więcej danych dla całego materiału, zwłaszcza dla możliwości datowania poszczególnych obiektów.

Tabela 2

Monety z cmentarzyska	XI w.	XIII–XIII/ XIV w.	XIV w.– XIV/XV w.	1. poł. XV w.	2. poł. XV w.	1. poł. XVI w.
Denary	1					
Brakteaty		1+1	4	4		
Halerze			3	20	2	1
Razem	1	1+1	7	24	2	1

Na zakończenie należy zaznaczyć, że obecnie dysponujemy już numizmatycznym materiałem porównawczym z kilku wczesnośredniowiecznych i średnio-wiecznych stanowisk na Śląsku, przede wszystkim z grodów w Miliczu, Bytomiu Odrzańskim, Wrocławiu-Ostrowie Tumskim czy Opolu-Ostrówku. Znane są także liczne znaleziska monet z osad otwartych (np. Czeladź Wielka, Chobienia, Żarek), a także cmentarzysk, np. Sokolniki, Mokronos Dolny, Gliniany czy Stary Zamek. Materiał z Ryczyna znajduje pewne analogie wśród znalezisk z grodu w Miliczu, skąd pochodzi 11 monet wczesnośredniowiecznych i dwa krążki ołowiane z terenu grodu, dwa denary z osady otwartej oraz trzy monety nowożytne z Zamku. Na pobliskim cmentarzysku wystąpiły także brakteaty z końca XII i początku XIII wieku²⁰.

²⁰ Suchodolski 2008.

Na wszystkich śląskich stanowiskach wczesnośredniowiecznych dominują denary krzyżowe, obok których już od końca XI wieku, a zwłaszcza w wieku XII pojawia się coraz więcej monet polskich, obecnych także w znacznych ilościach w skarbach z tego okresu, gdzie wypierają powoli denary krzyżowe (np. Smolice, Kopacz czy Śląsk XII-okolice Głogowa)²¹.

Reasumując musimy podkreślić, że kompleks grodzisk ryczyńskich jest jedynym swego rodzaju stanowiskiem, nie znajdującym odpowiedników na Śląsku, a bogactwo i różnorodność materiału numizmatycznego, pochodzącego z grodu i cmentarzyska nie znajduje jak dotąd ścisłych analogii wśród innych znalezisk z tego okresu.

BIBLIOGRAFIA

Butent-Stefaniak B., Malarczyk D.

2009 *Obieg pieniężny na Śląsku we wczesnym średniowieczu (od X do połowy XII wieku)*, Wrocław 2009.

Butent-Stefaniak B. i in.

2013 B. Butent-Stefaniak, P. Ilisch, D. Malarczyk, T. Nowakiewicz, W. Nakielski, *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Schlesien*, [w:] *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar IV*, red. M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski, Warszawa 2013, s. 225–494.

CNP = Gumowski 1939.

Dannenberg H.

1897 *10 Tafeln Münz- u. Siegel-Abbildungen zum Nachtrag der Münzgeschichte Pommerns in Mittelalter*, Berlin 1897.

Friedensburg F.

1931 *Die schlesischen Münzen des Mittelalters*, Breslau 1931.

Garbaczewski W.

2002 *Świat brakteatów. Średniowiecze w zwierciadle monet*, Bydgoszcz [2002].

Grochowska-Jasnos M.

2014 *Historia mennictwa głogowskiego XII–XVI w.*, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne 1–2/2014 (47–48), s. 11–40.

Gumowski M.

1939 *Corpus nummorum Poloniae*, Kraków 1939.

²¹ Butent-Stefaniak i in. 2013, nr 29, 66, 107.

Książek K. i in.

- 2013 K. Książek, M. Krąpiec, B. Łydzba-Kopczyńska, H. Młodecka, *Skarb średniowieczny z Głogowa. Analizy specjalistyczne i konserwacja wybranych zabytków; The medieval hoard from Głogów: Specialist analyses and conservation of selected objects*, Głogów 2013.

Moździoch S., Przysiężna-Pizarska M.

- 2008 *Gród Recen — refugium episcopi*, [w:] *Milicz. Clavis regni Poloniae. Gród na pograniczu*, red. J. Kolenda, Wrocław 2008, s. 235–254.

Paszkievicz B.

- 1999 *Halerze wrocławskie i niewrocławskie. Kwestie atrybucji*, Wrocławskie Zapiski Numizmatyczne, 1999, nr 1–2 (17–18), s. 19–29.
- 2000 *Pieniądz górnośląski w średniowieczu*, Lublin 2000.
- 2001 *Średniowieczne mennictwo w Legnicy, Brzegu i Lubinie*, [w:] *Silesia numismatica. Ducatus Lignicensis et Bregensis, Liber I, Materiały międzynarodowej konferencji naukowej w Muzeum Miedzi w Legnicy, 24-25 listopada 2000 r.*, red. B. Paszkiewicz, Legnica 2001 (Źródła i materiały do dziejów Legnicy i księstwa legnickiego 2), s. 65–90.
- 2009 *Brakteaty — pieniądz średniowiecznych Prus*, Wrocław 2009.
- 2012 *Podobna jest moneta nasza do urodnej panny. Mała historia pieniądza polskiego*, Warszawa 2012.

Przysiężna-Pizarska M.

- 2010 „*Castrum Recen*”. *Analiza wyników badań archeologicznych przeprowadzonych w Ryczynie (pow. Oława)*, [w:] *800 lat Oławy. Studia i materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Oławie 12–13 marca 2009 r.*, red. T. Gałwiazek, Wrocław 2010, s. 30–63.

Saurma-Jeltsch H. von

- 1892 *Die Saurmasche Münzsammlung deutscher, schweizerischer und polnischer Gepräge von etwa dem Beginn der Groschenzeit bis zur Kipperperiode*, Berlin 1892.

Smolík J.

- 1971 *Pražské groše a jejich díly (1300–1547)*, ed. K. Castelin, I. Pánek, Praha 1971.

Suchodolski S.

- 1973 *Mennictwo polskie w XI i XII wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973.
- 2008 *Monety z badań wykopaliskowych w Miliczu*, [w:] *Milicz. Clavis Regni Poloniae. Gród na pograniczu*, red. J. Kolenda, Wrocław 2008, s. 65–75.

Vorel P.

- 2012 *Mince Hrabství kladského ve 13.–19. století*, [w:] *Kladsko. Dějiny regionu*, red. Ondřej Felcman, Ryszard Gładkiewicz, Hradec Králové–Wrocław–Praha–Kłodzko 2012, s. 399–428.

COINS FROM ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS IN RYCZYN,
OŁAWA COMMUNE, DOLNOŚLĄSKIE VOIVODESHIP

(Summary)

The early medieval settlement complex in Ryczyn comprises a hillfort (site 1), a motte (site 2), three open settlements (sites 3, 4, 5) and a cemetery (site 6). The excavations took place in 1958–1962 and 2004–2008 in the hillfort, motte and cemetery areas.

The hillfort revealed 21 early medieval coins, found in cremation graves and in other objects connected with cremation ceremonies. There are nine cross pennies from the 11th and 11th/12th centuries, two Boleslaus the Bold's coins (1058–1079/80), Ladislas II the Exile's penny (1138–1146) and six coins of Boleslaus IV the Curly.

37 coins and one imitation were found in the cemetery. Most of them were located within the boundaries of a former church, both in the skeletal graves and outside them. The coins included: a cross penny from the second half of the 11th century, eight Silesian bracteates and one fragment and one Pomeranian bracteate from the 13th–15th centuries as well as 25 Silesian hellers and one Bohemian heller, struck in the period between the end of the 14th century till the beginning of the 16th century. Most coins come from the first half of the 15th century (around 65%), the youngest coin is a Silesian Estates heller struck in 1512–1516.

Adres autora / The author's address:

Barbara Butent-Stefaniak

Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny

50-139 Wrocław, ul. Szewska 37

barbara.butent-stefaniak@ossolineum.pl